

Austatud lugeja!

Olete näinud Quentin Tarantino filmi „Vihane kaheksa“? Seal selgitab liba-timukas, mis on vahet omakohtul ja õigusemõistmisel. Kui kurjategija ise tappa, selgitab ta, siis annab see tohutu rahuldustunde; timukal aga ei tekita surmamine mingeid emotsioone. Ehk siis eristavaks kriteeriumiks on emotsioon, täpsemalt selle olemasolu või puudumine.

Kuidas on meil selle emotsiooniga? Juhtusin hiljuti nägema kodumaise sarja „Suletud uste taga“ ühe osa lõppu, kus juristiks kehastunud tegelane annab pärast inetuks läinud kohtuistungit kommentaari stiilis „Kohtus lähebki sageli emotsionaalseks“. Jah, see vabandab mingil määral ehk tavakodanikke, aga mis õigustab advokaate, prokuröre, kohtunikke, täitureid, pankrotihaldureid?

Juura pidavat olema diskursiivne teadus. Või nagu viskab küsimuse õhku Priit Pikamäe: kas üleüldist ja kõikehõlmavat arusaama ükskõik millisest õigusteaduslikust probleemist on üldse kunagi võimalik ette kujutada? See muidugi ei tähenda, et kõik eri arusaamad on võrdse kaaluga. Nagu kirjutab Jaanika Erne viitega Lassa Oppenheimile: iga uurimust või teadusmonograafiat ei saa pidada veel kõrge kvalifikatsiooniga õpetuseks, vaid üksnes neid, mis on oluliselt mõjutanud näiteks riikide praktikat, mõttekodusid, ajastule omaseid kombeid ja tavasid ning on täpsed, põhjalikud ja usaldusväärsed allikad, lisaks legitiimsed ja olevas ajas tunnustatud. Ja mis väga oluline ja millest kirjutab Hent Kalmo: me ei tohi ära unustada ka tõsiasja, et õiguslikel tõlgendustel kipub olema strateegiline iseloom. „Ei pea olema paadunud küünik tõdemaks, et kui advokaat esitab õigusreegleid oma kliendile soodsas valguses, siis ei vasta see sugugi tingimata sellele, kuidas ta õigusest aru saab. Esmalt loeb jurist ehk tõepoolest seadus teksti samamoodi nagu kirjandusteost ja läheneb sellele talle omaste kultuuriliste ootustega. [...] Hiljem küsib nii mõnigi jurist aga endalt seda laadi küsimuse, millega „Don Quijote“ lugeja silmitsi ei satu: „Kuidas vormida [...] väljendite tähendust nõnda, et järeldused, mida on tarvis kaitsta, kõlaks võimalikult hästi kokku õigusallikatega?““

Niisiis, õigusest arusaamisel pole lõplikku tõde, olemasolevad arusaamad ei ole võrdse kaaluga ja võivad osutuda kallutatuteks. Viimane võib teatud ametis olla täiesti aktsepteeritav.

See, et ei saagi olla ühtseid arusaamasid, võiks olla argumentide vahetamisele ideaalseks pinnaseks. Üks esitab oma nägemuse ja selle põhjendused, teine oma. Kui see kõik toimub kohtus, järgneb argumentide kaalumine kohtuniku poolt ja otsus; kui veini lauas – kas oma nägemuse korrigeerimine või endale kindlaksjäämine ja kõik. Tegelikuses „läheb sageli emotsionaalseks“ ja mitte ainult kohtus. Miks siis?

Üks tark inimene ütles mulle hiljuti: isegi kõige meeldivam inimene võib vaidluses muutuda ebameeldivaks, kui asi on tema jaoks isiklik. Ühelt poolt võidakse asi ajada isiklikuks – rünnates mitte meie argumente, vaid meid ennast. Teiselt poolt võime võtta asja isiklikuna, samastades enda ja oma argumentid („kui ta ründab minu argumente, siis ründab ta mind“). Mõlema tulemus on sama – tüli.

Minu lapsepõlves oli multifilm „Kass Leopold“. Paljud ilmselt ei mäleta filmi ennast, kuid kindlasti teavad kõik selle lõpulauset: „Ребята, давайте жить дружно!“ Kulda väärt mõte, mis juuras ei saa kunagi tähendada vaidlemisest loobumist – sellisel juhul me loobuksime juurast. Küsimus on vaid viisis, kuid nagu ütles liba-timukas: sellest võib oleneda kõik.

Katrin Prükk